

Posvetovanje delavcev in delodajalcev

Pod pritiskom delavskih zahtev je poseben odbor britanske vlade objavil l. 1917 predlog, naj se v vseh večjih in dobro organiziranih gospodarskih vejah organizirajo stalni skupni industrijski sveti, ki bi jih sestavljali zastopniki sindikatov in delodajalskih organizacij. Razen kolektivnih pogajanj bi bila njihova naloga, da delajo na delovni storilnosti in reševanju drugih problemov — varnosti, zdravja ter izboljšanja življenjskih in delovnih pogojev. To je bilo prvo uradno priznanje pravice delavcev do nekakšnega sodelovanja pri reševanju drugih vprašanj poleg mezd in zaposlitvenih pogojev. Večina delodajalcev je ta predlog odklonila in je bil uveljavljen samo v nekaterih vejah, med njimi na železnicah, v tovarnah orožja in poštni službi.

V drugi svetovni vojni je bilo v britanski industriji organiziranih veliko tako imenovanih odborov za proizvodnjo, v katerih so bili zastopani delavci in uprava podjetja. Samo v strojni industriji je bilo organiziranih nad štiri tisoč takih odborov. Njihova naloga je bila omogočiti povečanje proizvodnje in reševanje drugih problemov, ki so izvirali iz vojnih razmer.

V nacionalizirani ...

Po drugi svetovni vojni je laburistična vlada nacionalizirala premogovnike, električno gospodarstvo, transport, telekomunikacije, industrijo plina, železa in jekla in centralno angleško banko. S tem je bil ustvarjen sorazmerno močan državni sektor, ki je obsegal 20 odstotkov v gospodarstvu zaposlene delovne sile.

Vodstvi laburistične stranke in kongresa Trade unionov (sindikato) mislita, da je kakršno koli neposredno sodelovanje delavcev pri upravljanju nezdružljivo z učinkovitim vodstvom nacionaliziranih podjetij. Zaradi obstoječega pritiska v smeri sodelovanja in dobrih izkušenj s skupnimi odbori v času vojne pa je bilo sklenjeno, da se v vseh nacionaliziranih vejah gospodarstva uvede sistem skupnega posvetovanja. Ti ukrepi so dobili zakonsko osnovo.

V zakonu o nacionalizaciji posameznih vej je določena obveznost uprave, da organizira mehanizem za posvetovanje z delavci ali z njihovimi organizacijami glede vprašanj, ki se nanašajo na tehnično in higiensko zaščito, življenjske in delovne pogoje in učinkovito funkcioniranje tiste veje kakor tudi o vseh drugih vprašanih skupnega interesa. Iz tako formuliranih obveznosti in pooblastil se je razvila različna praksa in raznovrstne organizacijske oblike posvetovalnega mehanizma v podjetjih kakor tudi na regionalni in nacionalni ravni posameznih nacionaliziranih vej.

Bistvena karakteristika tega mehanizma je v tem, da je tesno povezan s sindikalnimi organizacijami in se pogosto bolj ali manj prepleta z mehanizmom

tradicionalne sindikalne aktivnosti pogajanj o plačah in delovnih pogojih. Tako so ponekod skupni organi, ki opravljajo tako funkcijo posvetovanja in funkcijo pogajanj, ponekod pa ločeni.

Sestava vseh teh organov je praviloma mešana, to je v njih so zastopniki uprave in delavcev ali sindikatov. Zastopnike v podjetju zaposlenih volijo navadno delavci in uslužbenci sami, v nekaterih vejah vsi, v nekaterih pa samo sindikalno organizirani. Na regionalni in nacionalni ravni imenujejo zastopnike zaposlenih sindikati. Razmerje in število predstavnikov v teh organih kakor tudi trajanje njihovega mandata se prav tako razlikujejo v posameznih vejah.

... in zasebni industriji

Podobni posvetovalni organi (večinoma na ravni podjetij) so tudi v zasebni industriji, niso pa po zakonu obvezni. Namesto tega je ministrstvo dela l. 1947 priporočilo organizacijam delodajalcev in sindikatov, da organizirajo prostovoljno s sporazumom mehanizem za skupno po-

svetovanje s smotrom redne izmenjave mnenj med delodajalci in delavci o vprašanih proizvodnje.

Določeno število delodajalcev se je upiralo uvajanju tega sistema, ker so bili mnenja, da posega v področje njihove izključne pristojnosti. Velik del pa ga je sprejel, ker je spoznal možnosti, ki jih nudi. Ob koncu leta 1950 so obstajali posvetovalni aranžmaji na tovarniški ravni po uradnih podatkih v vseh vejah zasebne industrije ter zajemali približno 50 odstotkov zaposlenih v vsaki veji.

Ceprav se razlikujejo, kaže večina ocen in razpoložljivih podatkov, da je sistem skupnega posvetovanja dal pozitivne rezultate v proizvodnji, povečevanju delovne storilnosti in izboljšanju delovnih pogojev. Stevilni delavci in aktivisti sindikalnega laburističnega gibanja, a tudi nekateri njihovi bolj znani pripadniki pa mislijo, da ni dovolj imeti samo sistem posvetovanja, temveč da je treba zagotoviti večji in stvarnejši delež delavcev pri upravljanju podjetij in gospodarstva. To utemeljujejo ne samo z gospodarskimi potrebami, temveč tudi s socialističnimi načeli gospodarske demokracije.

Za zdaj pa ni dovolj jasnih in določenih predlogov v tem smislu, niti ni znakov, da se je spremenilo stališče vodstva laburistične stranke in kongresa Trade unionov. Kar se tiče konservativne vlade in stranke je veljavni sistem sprejela z oceno, da je koristen za gospodarstvo in delovne odnose.

A. S.

PLANIRANJE V ITALIJI

Državno planiranje gospodarskega razvoja v Italiji oziroma neposredni delež države v lastništvu industrijskih podjetij je tako pomemben, da je mogoče svobodno reči, da je med vsemi zahodnoevropskimi državami državni sektor v Italiji najmočnejši in največji. Državna podjetja in družbe, v katerih ima država večino delnic, zavzemajo ključne položaje. Zato odpade na državni sektor v Italiji 80 odstotkov proizvodnje surovega železa in 45 odstotkov surovega jekla, nadalje 80 odstotkov proizvodnih zmogljivosti ladjedelništva, 25 odstotkov proizvodnje železniške opreme, 52 odstotkov rafiniranja nafte, 80 odstotkov ekstrakcije železne rude, 65 odstotkov živega srebra, 100 odstotkov črnega premoga, 79 odstotkov cinka, 60 odstotkov skupne proizvodnje kovin, 30 odstotkov električne energije in tako dalje.

Tako veliko sodelovanje v lastni industrijskega potenciala izvaja država z neposredno kontrolo svojih ministrstev nad raznimi delniškimi družbami, posebno pa z manipuliranjem s »portfeljem delnic«, ki pripadajo inštitutu za industrijsko rekonstrukcijo. V njegovih rokah je osredotočenih največ delnic italijanske industrije, s katerimi razpolaga država. Ta ustanova obstaja že od l. 1955 in se je v začetku ukvarjala samo z manipuliranjem z delnicami tistih podjetij, v katerih sanaciji je sodelovala in jih

je kasneje morala prevzeti. Danes se ta inštitut sploh ne ukvarja z likvidacijami, temveč s finansiranjem investicij, s čimer opravlja v imenu države vlogo regulatorja planskega razvoja. Za razna področja gospodarskega življenja je inštitut ustanovil posebna telesa, ki niso operativne družbe, temveč samo lastniški delnič posameznih podjetij. Ta telesa so torej prav tako tudi organi planiranja.

Taki pogoji so, kar je razumljivo, omogočili planiranje investicij iz enega središča. Podjetja, v katerih sodeluje državni kapital, so imela prednost pri dajanju dolarskih posojil od ameriške eksportno importne banke in iz programa ameriške državne pomoči Italiji in tako se je država pojavljala kot velik investitor. Razen tega so tudi selekcionirali investicijske projekte. Država je te možnosti izkoristila in je dala prednost črni metalurgiji, energetiki in stanovanjski graditvi.

Razen metod neposrednega planiranja, ki jih tako uresničuje, razpolaga država tudi z drugimi sredstvi. To je predvsem pomemben delež v bančnem sistemu. V osmih velikih bankah, pri katerih je koncentriranih 54 odstotkov skupnih vlog vseh bančnih ustanov, ki se ukvarjajo s kratkoročnim kreditom in drugimi bančnimi posli iz svojih sredstev, sodelujejo države z 90 odstotki vlog. To pomeni, da je treba politiko kratkoročnega kreditiranja v Italiji razumeti kot še enega izmed instrumentov gospodarskega planiranja.